

IV. 17. yy Felsefesi ve Descartes

IV. 17. yy Felsefesi ve Descartes

- Modern dönem insanlık tarihinde en hızlı değişen dönem
- Her yüzyıl içinde birçok farklı düşünceyi barındırır
- Son büyük sistem kuran filozof Hegeldir. (19.yy)
- 15. yy'dan günümüze devam eden felsefeye modern felsefe denir.
- Bu dönemde bilgi çoğaldı ve minimize oldu. Modernliğin en önemli niteliği analitik olmasıdır. Bilgi parçalara ayrıldı anlaşılmaq için, ancak problemlerin çözümünde yine bütüncül bir bakışa ihtiyaç duyuldu çünkü varlık organiktir.

IV. 17. yy Felsefesi ve Descartes

- Ratio akıl demektir. Rönesans, akılcılık ile sonuçlandı. Descartes'ın öncülüğünde oluşan Kartezyen Felsefe bu çağa damgasını vurdu.
- Kartezyenler diğer akımları bile etkilediler. Mesela Locke yarı gönüllü bir empiristtir çünkü Descartes'ın sisteminden çok etkilenmiştir.
- Dolayısıyla 17. yy felsefesi kapalı olmak bakımından Ortaçağ felsefesine benzer.
- 17. yy felsefesinin dili artık tek bir dil değildir, ulusal dillerdir.

IV. 17. yy Felsefesi ve Descartes

- Descartes Felsefesinin üç uzantısı;

Occasionalistler

Jansenistler

Kartezyenizm

- Descartes çizgisi (bu üç çizgi) Hobbes felsefesi ile tamamlandığı zaman 17. yy felsefesinin genel resmini oluşturur.

IV. 17. yy Felsefesi ve Descartes

- Occasionalist ve Jansenistler büyük felsefeler kuracak ve devamlılığını sağlayacak özelliklere sahip değildir.
- Malebranche büyük bir filozof ancak felsefesi ruh-beden probleminde kalmış, vesilecilikte kalmış, Tanrı'da görü fiilinde kalmıştır. Bu felsefe o dönem için çok değerli ancak modern problemleri çözmez, töz problemine dokunmaz, din ahlak ilişkisinden bahsetmez.
- Hobbes 18. yy'ı hazırlayan, Fransız Materyalistelerini hazırlayan filozoftur.

Descartes

- *Metot Üzerine Düşünceler* adlı eserinin ilk paragrafında felsefesini ortaya koyar.
- *“Bütün insanlarda akıl mevcut olduğu halde niçin insanlar birbirinden farklı düşünmektedir.”*
- Descartes herkesin üzerinde uzlaşacağı bir yöntem arayışına girer.
- Descartes'in içinde bulunduğu çağ bir metot çağıdır. Felsefe 17. yy'a kadar varlık felsefesi olarak anlaşılmıştır.
- Descartes 21 yüzyıllık serüven üzerinde eksen kaymasını gerçekleştirmiştir. Ontolojiden epistemolojiye geçilmiştir.

IV. 17. yy Felsefesi ve Descartes

- Felsefenin konu edindiği, bilgisinin konusu küçük harfli varlık(insan) olacaktır.
- *Cogito ergo sum* varlığı Tanrı ile ilişkisinden ayrı tutup; bilinçle, sujelerle, düşünen benlikle devam ettirmiştir. Descartes'ın modern felsefenin kurucusu, babası sayılmasının sebebi budur.
- Artık ontoloji dikkat çekmez, esas olan bilgidir.
- Bilgiyi nasıl temellendirdiği Descartes'ın bütün felsefesini oluşturur.

Descartes'ın Hayatı

- Fransız filozof, güçlü bir eğitim almıştır.
- Cizvit okulunda yetişmiştir, koyu bir Katoliktir.
- Babası asker olduğu için askerlik mesleğini seçmiştir, uzun yıllar lojistik ve istihkam alanında asker olarak çalışmıştır.
- Mühendislik projeleri yapmıştır çünkü Descartes matematik biliyordu.

IV. 17. yy Felsefesi ve Descartes

- Küçük yaşlarda skolastik bilginin, yeni bir bilgi vermeyeceğini fark etmişti. Çünkü skolastik okul felsefesidir, olgulara değil, kitaplara bakar, formele bağlıdır.
- Descartes skolastiğin bilgi üretmediğini fark etmiş ve onun ürettiği bilgilerden şüphe ederek meşhur şüphesini başlatmıştır.
- Geleneği önüne serip tüm bilgileri elden geçirmeyi önerir Descartes. Doğruları yanlışlardan ayırmanın yolu sepeti önce boşaltıp sonra kontrollü biçimde doldurmaktır.

IV. 17. yy Felsefesi ve Descartes

- Descartes şüphe etmek için şüphe etmez, bir bilgiye kanaate varabilmek için şüphe eder. Buna metodik şüphe denir.
- Daimi bir şüphe değildir Descartes'ınki. Şüphe ettiğinden de şüphe etmez mesela.
- Tek bilgi; şüphe ettiğimin farkındayım çünkü ben düşünüyorum.
- Düşünüyorum o halde varım.
- Peki diğer varlıklar nasıl ispatlanacak?

IV. 17. yy Felsefesi ve Descartes

- Descartes bütün varlığı kendi bilincinde ispatlasaydı bu solipsizm olurdu. Tüm varlık bir bilinçte temelleniyorsa buna solipsizm denir.
- Descartes bu süreçte Tanrı'nın varlığını parantez içine alır.
- Her şeyden şüphe etmiyor, şüphe etmediği tek varlık Tanrı.
- Tanrı varsa varlık da vardır.
- Tanrı beni aldatmaz.

IV. 17. yy Felsefesi ve Descartes

- Hegel Descartes'ı gelmiş geçmiş en büyük münafık olmakla itham eder. Tanrı'yı felsefesini kurarken koltuk değneği olarak kullanmıştır Descartes.
- Gassendi ise varlık olmadan şüphe edilemeyeceğini iddia ederek Descartes'ı eleştirir.

IV. 17. yy Felsefesi ve Descartes

- Ortaçağ'da: Tanrı var → varlık var → sen varsın → düşünüyorsun
- Descartes bilgiyi öne aldı, varlığı geriye attı.
- Modern dünya bilginin hakim olduğu, varlığın değerlendirilmediği bir durumda. Niteliklerden ziyade bilgiler değerlendiriliyor.

IV. 17. yy Felsefesi ve Descartes

- Descartes bilginin bütün kaynağını suje yaptı
- Felsefesini kurarken şüpheyi araç olarak kullandı
- Varlık problemi yerine bilgi problemini felsefenin konusu haline getirdi

Açık ve seçik bilgi

- Doğrudan elde edilen bilgi açık bilgidir.
- Seçik bilgi ise farklı olandan ayırt edilen bilgidir.
- Bu iki bilgi türü sezgiseldir/ intüitifdir. Bunun açık ve seçikliğini açıklayacak bir temel yoktur. Mantıkta apodeiktik olarak isimlendirilir.

IV. 17. yy Felsefesi ve Descartes

- Descartes'a göre bilgi akılla ortaya çıkar ve akılda da doğuştan ideler vardır.
- Doğuştan ideler: duyu verileri tarafından alınan bilgiler doğuştan ideler temelinde kurgulanır.
- Dolayısıyla bilginin bütün kaynağı doğuştan düşüncelerdir.
- Doğuştan düşünceler: Tanrı, mantık, matematik

İki problem

- Descartes düşüncesi iki büyük soruna yol açar;
- Töz problemi
- Ruh beden birleşiminin nasıl olacağı

Töz

- Descartes tözü ikiye ayırır:
- Sonsuz Töz ve Sonlu Tözler (ruh ve madde)
- Spinoza'nın itirazı; sonlu töz olmaz, töz tek olmalıdır.
- Descartes felsefesindeki ilk sorun töz problemidir.

IV. 17. yy Felsefesi ve Descartes

- İkinci sorun ruh beden dualizmi
- Descartes ruh ile maddenin birbirini etkilemeyeceğini düşünür.
- Etki söz konusu değilse insan hayatındaki ilişki nasıl kurulacak?
- Beynin arkasındaki kozalaksı bölge açıklaması bu dualizmi çözemeyecek kadar basit kalmıştır.

IV. 17. yy Felsefesi ve Descartes

- Descartes felsefesinin manevi anlamda yaptığı en büyük tahribat ruh ve bedeni ayırmasıdır.
- Modern düşünce maddeyi esas kabul etti çünkü Descartes felsefesinde doğa mekaniktir. Ruh dışarıda kalır.
- Fransız ansiklopedistleri ve materyalistlere göre ruh; makinedeki hayalet
- Descartes özgür irade ve ahlaki savunabilmek için ruhu mekanik saymamıştır.

Kaynakça

- Prof. Dr. Celal Türer ders notları.
- Macit Gökberk, *Felsefe Tarihi*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2011.
- G. Skirbekk- N. Gilje, *Felsefe Tarihi*, çev: Emrullah Akbaş- Şule Mutlu, Üniversite Kitabevi yay., İstanbul, 2004.

Önerilen Kaynaklar

- W. Wisshel, *Felsefenin Arka Merdiveni*, İz yay., 1993.
- Ahmet Cevizci, *Felsefe Tarihi*, Say yay., 2010.
- A. Weber, *Felsefe Tarihi*, Sosyal yay., 2000.